

এডিটোরিয়াল

গারী পাঙ্কিগী মওসিমকু শেমদোকহমিই

চহী ১৫ গী মতুদা মণিপুৰদা অনবনা লৈঙাক অমা লাক্ৰে হায়বসি মীয়ায়ী উদে। অদৌবা লৈঙাক অসিনা লাকপদা মতম শাংনা লৈরেক্ৰা নেয়েল হায়দেদা কৌবা যু এন সি গী মতম কক্তবা বদ হাংদোকহমা ওমত্রে অমসুং চহী ফারকদৌরো চুরাচেলপুৰগী এতি হাইবেল বিলসকী মাত্ৰাতো খোঙকু চউশিনা মতমদা লেইখিবা মীওইশিংগী অরোইবা মেথৌ মতম পাঙখোক্তনা লৈরগ অসুং য়ায়া অমা পুরকপদগী হদেদুকনা অশিবা হকচাশিনা অদুগী মেথৌ মতম পাঙখোক্তনা অমসুং খৌদোক্কা শোক্ৰক্কা মীওই কয়া অমদা লায়েক্বেগী চউখিবা শেন্দম হদোকপা য়াংনা চুরাচেলপুৰগী মীওই কাঙলুপশিকী তেঙন তেঙনবা লুশিনা য়ায়া পুরকপদগী হদোকহনবা ওমত্রে। য়ায়াখিবা রাফমশিং অসুং ২৫ ফাওবগী মনুংখা থবক্তা ত্ৰেঙেক্তন হায়বগী থাঙবা অমসুং লৈঙাকসিনা থমত্রে। শম্মা হায়বদা অদৌবা লৈঙাক অসিনা হেক পাঙ্কপদগী নুমিৎ ১০০ নি গী মনুংদা মলম মলা কয়গী যৌরোশিং পাঙখোক্তনা মণিপুৰ মীয়ায়ীয়া ঝুইশিগী হোয়া অরোবগী ত্ৰেংখ পীৰগ বদ অমদি ব্ৰোকেসিন অদু হেতোকহনবা ওমত্রে। মিসি মকু ওইনা অদৌবা লৈঙাক অসিনা মণিপুৰগী থাঙবা পুৰেঙে অদুগী মশাখা লৈবা পুৰিগা পিৰমেন্টেড অটোবা সফ্টি অমা মৌবদনগীনি হায়না লৌবা তাই। হায়বদি লৈ এন ওৰ্ণৰ উল্লৰগীমক লৈরিবা দিৰ্মিট্টেড অদুগী পোর্সেলেনলিখিত মখোয়গী মেথৌ পাঙখোক্তনা খঙনবনগা লোয়ানা মখোয়গী মখৌদা য়েংশিন্দনা লৈঙাকসিনা অমদট্ৰেইড অমদা মেথৌ ত্ৰেঙেক্ৰপদগী হায়রিবা যৌশিলিখিত য়াং পাঙ্কপনি হায়না লৌবা ত্যননি। মৈ লৈঙাকসিনগী অহানবা পাণ্ডখংপা থবকশিগী মনুংখা অটোবা এডিভমেন্টেড অমনি হায়না লৌবা ত্যননি।

মসিগী মথ ত্যরকপনা লৈঙাকসিনগী মীয়ায়ীয়া পাণ্ডখলক্কনি হায়না খল্লিবা থবক অসি মী চিল্লবা হাইফালগী এয়াদা অটোবা পাঙ্কিৎ মফম লেববনগী কা-হোয়া অসিনা কা-ওইবিভা লেইখিবা অসিগী মতমদা অদৌবা যৌশিলি অমা পাণ্ডখলক্কনি হায়বসিনি। অদু হায়রিবা পাঙ্কিৎ এয়াদা লেববগী শ্ৰোৱেদমুনা অটোবা শ্ৰোভেঙে মেথৌ অবা মনুংখা অহানবনা মণিপুৰ লৈঙাকী মণিশিংগী ওকিস ওইরিবা মণিপুৰ সেক্ৰেট্ৰিয়েটকী সাউথ অসুং নোম্ব্ৰে ব্ৰোভী মাত্ৰাদা লৈরিবা লগী অসি অহনবা ওইনা মীয়ায়ীয়া ত্ৰাফিক্কা অপনবা পীন্দবা যৌরো অমা পাণ্ডখংপা মেথৌ তাই। হায়রিবা সেক্ৰেট্ৰিয়েটকী ব্ৰোভে ২ অসিনা লৈরিবা ওকিসিয়েলেশিং অমদি মিনিট্ৰিশিংগী এগ্ৰেপেট গারীশিং অমদি অটো-অশাংশিং অদুৰু অবা লাক্ৰিবা অসুং অশাংশিংগী গারী ময়াম অমা মতম পাঙখনা খাম্বিলিখিত মতম চাবনা লগী চিনবগী মেথৌও খোক্তনা হায়বগী অসিমদি হায়বদা ওইনা অরোইবা মেথৌও খোকহনবা হোহনবা ওমগনি হায়বা থাঙে। হায়বদি মিনিট্ৰিশিং, হেংকোটে গাৰ্শিং, অটো-অশাংশিং অমসুং অমুং-অশাংশিং মতম চাবনা লগীশা অসি-অশাংশিংগী গারী খাম্বিলিখিতা থ্ৰেগদি মনুংখা ত্ৰাফিক্কা জাম ওইহন্দনা মীয়ায়না চহখোক্তা চৌশিন্দনা অনবনা ওইখি হায়বসি মশা-মশালা খঙহনবা ওশিগী লৈঙাক অসিনা এভাইটাই টোপা লুশিনি। মদু ওইহগদি মীচমখিংগা লৈঙাকপাশিংগা লৈনরিবা ময়ীলা হোয়া অফবা অমা ওইহগনি অমসুং ত্ৰাফিক্কা জাম ওইহহোই হায়বসি খঙনা যৌরো অমদি পাণ্ডখংহমিই।

এডিটরদা থারকপা চিটি

খেংনবা খঙবদি য়াৱবনি

ইক্কা যুয়জরিবা এডিট, এডিটৰগী অরোবা লৌৱা য়েংকোকেচ খনুনা এগী ওইবা হায়ম খবনি থমজতি। হায়ম হায়বু নাশিনগী ওইবা ত্ৰেং-ত্ৰেং অমক খোকপা লমদ অমদিমক মতম কুইকৰগী মদেদগী অসি-অশাংশিং অমদি কান্বেনবা ইশিমা লৈঙাক পুৰেদে শেংকোৱা নাশিনগী হুং-লাইক মতম অমদগী ওইবা হাই হুংনা যৌলোতা যুফম ওইহন্দনা মখোয়গী অনিবা নংগা অপাৰা খঙা ত্ৰুঙেদা নিভাই এন কল পোলিসিগী শীজিন্দা, অকু হায়ওৱা, অকু জাম মাঙবা পোলিসিগী শীজিন্দা শাংনবা নাগাৰী ওইবা চহী কয়া অমা কৰিচনা খঙনা ওশি কান্বেন। মসিনা নাগা মীয়ায়ী ওশি কয়গা খংনঅ ডেলিভেমিক মখোয়গী ওইনা য়ায়া লাইকব ধীৱনি। চুং কলৱা ৰুজ্ৰ হায়ওৱেই প্ৰোমৈক নংকবসু অত্ৰে অৰু ৰাফমি। ইশিমাগী অৰু গোপোক লমদমা ইশিমা লৈঙাক শীজিন্দিৱা ৰাফমিগী পোলিসিগী ৰাফম নোংকপ লমদগী চুজা অমকনু য়াৱবনি হায়বসি নাগা প্ৰজিন্দিবা মাজেচনা খংনমনিমনি তসেনা য়ায়া শাংনবা অমদেদনি।

ইশিমাগী ওইবা নিভাই এন কল পোলিসিগী নাগাশিনা নাগাত মুনিৰগা অত্ৰো ফুৰশিখি নাহিগুনা নহুংগা কিলেদা নংগা হোয়া য়াৱা য়াৱা শীজিন্দা ৰিটা হুং ওইহগী লমদগীনি অৰু ফুৰশি কান্বেন অৰু ত্ৰেং পীকবসিদি অমদগী নাগাশিনা অশোবা পোলিসিগী হায়বসি নাগা ৰোবশিনা খংনিগে। খঙন হায়বসিদি য়ায়া যুফম যিভিঙে ওইনবা ওশিগী নাগাৰী ওইবা মলম মতম কা খোজ্ৰে কল্বেক্কা হায়বসিগী থাঙাইওইগী মশেদেদমা চশিফ্টি অমদি নাগাশিনগী কল্বেক্কা ত্ৰেংই তাহেবগী লগী নকল্জি।

মতম কা ব্ৰিট লৈঙাক নাগাশিনগী খেঙগা কল্বেক্কা ব্ৰিটনা ইশিমা থাংকোৱা নাগাশিনগী মখোনা খোকপা ত্ৰেংগা হোৱাৰগী থাঙাইগী হায়বসি নাগাৰী ইতিহাসেত্তা ওইগী ওইহগী নাগাশিনা নাগাৰী ওইবা অমুং-ওই লুইবেলিখিত নাগাশিনা নাগাৰী হুংনা ওইহগী লমদগীনি অৰু ফুৰশি কান্বেন অৰু ত্ৰেং পীকবসিদি অমদগী নাগাশিনা অশোবা পোলিসিগী হায়বসি নাগা ৰোবশিনা খংনিগে। খঙন হায়বসিদি য়ায়া যুফম যিভিঙে ওইনবা ওশিগী নাগাৰী ওইবা মলম মতম কা খোজ্ৰে কল্বেক্কা হায়বসিগী থাঙাইওইগী মশেদেদমা চশিফ্টি অমদি নাগাশিনগী কল্বেক্কা ত্ৰেংই তাহেবগী লগী নকল্জি।

অৱেইবা হায়বসিদি অসি গোপোকা ফুৰশি খুবিব নুনিবা জে থংয়েম হৌইগদি য়ায়া থিভা অমনি অইকোকা ইশিমা লৈঙাক অকু হায়ব ইশিমাগী য়াওবক ন্যাংফুৰুগী ওইবা ৰাফম হায়বসি অত্ৰো টেইকী ফুৰশিখিগী শীজবা ওইনা খোৱনি।

অসমগী
বিবেন গাৱন
ইফাল

মণিপুৰী সংস্কৃতিবু শকথঙবা

এলাংবম নীলকাত সিংহ

ঐশ্যেয় অহাযনা ঐশ্যেয়গী সংস্কৃতিবু খঙলে হায়না চাউখোক্চে, হৌৱকফমদি ইন্দো-মঙ্গোলোইদ (কিৰাট) কাঙলুপনিকা হায়ৰা অরিবা মশকসু খঙলবদৌনা থাঙনগী। তশ্খংবদি অৱনবনি। খঙবা হৌগলকপনা গুইৱী। থিৰণীসু লেখ্ৰি। অদুৰু পুয়া-পুনৰ খৰা পাৰগা নংগা মনামণী-মন্সুগী পণ্ডিত্ৰিচনা খেননকবা খৰা পুথোক্ৰগা মণিপুৰী সংস্কৃতিবু খঙলে হায়না ওইখোক্তে। খুগনি কুমজা ১৮ গী মমাঙা লৈৱৰা সংস্কৃতিগী মশকপু ঐশ্যেয়গীনি হিন্দুগী নভেনচিৰে পঙহায় হায়ৰকসু য়াদে। পুৰমকসি প্ৰমাননা ফাৱনবনি।

মপুং ওইবা ৰাফম খৰা হৌজিকসু লেপখোকপা ওমদি। পশাৰ ৭ না পুশিন্দনা শেমখীবা মৈতে হায়বা জডি অসি কৰবা মতমদা লমদ অসি ইহাং-ইহা পুৰণী খা-না-চানা চঙলক্কনি মতমদা কৰিচনা? হৌৱকফম চপ-চানা কাময়নে। হায়বসি অসি ঐশ্যেয় চপচনা পুৰাঙে। ৰাফমনা শানৰা শানৰী। হৌজিক ফাওবা ফলিবা ফলি হৌৱকফমগী মতম ফাওবনি। চহিনাগী খা-না-চানা চঙলক্কনি বৰ্নন কাঙলুপ মচা থানা অৰা-থোবা কাময়নে। হৌজিকি য়ায়া তা-লৈৱগা মণিপুৰ হৌৱকফনি হায়সিমি চাওৱাৰা য়াৱৰঙম হৌই। তশ্খাৰী শৰুক অসি ঐশ্যেয় থুমলমই, মৈথমখা কল্বেই হায়বগী ৰাফমসু শিৰণি ত্ৰিভুজনা চিনুংহংগী ঐশ্যেয়গী খা-না-চানা চঙলক্কনি প্ৰমান প্ৰদান। কিৰাটশিনা হৌজিকিওই চাওৱা কালুপ লৈৱকসু য়াই।

কলচৰ হায়সি অহোংবা নাইহবা পুশ্ৰিগী ঐশ্যেয়গী ওই। ত্ৰেলকী ঐশ্যেয়গী। ঐশ্যেয়গী কয়না তিগ্ৰি অদুগা অমতা ওইখি। হায়গি মশক মশি: ওইক-ই-নুংগী শৰুকি পুংমা মাজেবসু। অৰ্গাৰী সংস্কৃতি হায়না থাঙনকৰা ভাৱতকী সংস্কৃতি ফাওবা চাপা শৰুক ২৫ তনি অৰ্গাৰী মশক য়াওৱিবা। লেমহৌৱিবা ৭৫ নি অৰ্গাৰী হায়বদি ত্ৰাবিৰ, মঙ্গোলোইদ অমসুং অক্ৰিক কাঙলুপনী দাননি হায়না ভাঙৰ সূচীকল্পনা চত্ৰীপাশায়ামা অকৰা মত পিৰি। ৱীৰীভ্ৰাণ ঠাকুৰনা হন, শক মঙ্গোলোচিৰা জাতি কয়না তিনভ্ৰাণ ভাৱতকী মহাসাগৰিগী (“ভাৱতৰ মহামানৱেৰ সাগৰ তীৱে”) মীওইবা পুশ্ৰী হায়না হায়বমই। মণিপুৰসু অসিগুৱে। পাৰ্শ্ববৰ্তি মতমদগী মৈতে হায়না চাওৱাৰা পুশিন্দনা পাৰ্গৰগী চুৰা চঙলক্কেইবসি য়ামত্ৰে। হিন্দুগী পুয়া-পুৰানগী জগৎ চঙক্ৰে। বৌদ্ধ মত যৌৱক্ৰে। অক্ৰিক ধৰ্মগী অকৰা প্ৰভাৱ অৰে। লৌৱক্ৰেপদা টাই-শান সংস্কৃতি য়ামক নকশিৱকৰণগী মওসু লৈৱি। খুং গী ১৩ শতা চাৰিগি বিহু মদিৰ লিখংখপা লোয়না ক্ৰমগী শটিগে কয়সু ভাৱতকী মফম য়াৱবনি চৰ্চনগি।

১৮ অৰু খুং গী শতাব্দীৰী শাফু কয়া বৈশ্বৰ্ন ধৰ্মগী প্ৰভাৱ ত্যৰে। মণিপুৰীশিং (তশ্খাৰী) অয়্যা হিন্দু পুৰে। ভাৱতকী অশুৰা সংস্কৃতিগী চুৰাচেল ত্ৰিৱে। ভাৱতকী সংস্কৃতিবু শাংখংগী চুৰাচেল ত্ৰিৱে য়াংয়ে ঈশ্বেদা, হৌজিকা থাঙা তাম, মতিচ চাবা মত তৌৱে। পুৰমক অসি লোৱাৰু কা খোজ্ৰে লেইখনি। মাৰ্বনি অমতা ওইগে। অসু অম ত্যনা থায়াজুৰা হোংনবনি অৱাৰা থবক নভে। হোংনবনৰ্দি কয়া হোংনবনি। হৌজিকমকি ওইবিবা খোঙংক মশক অমতঃ অমুংহু মতা য়েংকোখিবা য়াই।

বিজ্ঞানগী মীওইশিংগী মণিপুৰীশিং শক খঙনবা হোংনবনা লয়ানবনৰ্শিং টি, সি, হদসনচিৰে মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা। মীওইনা খবৰ্দি শিংহলি। অদুৰু মখোয়গা খেংনকৰা খৰগ মত্ৰা সানসিগী পণ্ডিত্ৰিচনা ৰাফমনা তাজ্জবনিচা প-চানা খেংনকৰা মখোয়গা হোংনবনিচা মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা। মীওইনা খবৰ্দি শিংহলি। অদুৰু মখোয়গা খেংনকৰা খৰগ মত্ৰা সানসিগী পণ্ডিত্ৰিচনা ৰাফমনা তাজ্জবনিচা প-চানা খেংনকৰা মখোয়গা হোংনবনিচা মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা। মীওইনা খবৰ্দি শিংহলি। অদুৰু মখোয়গা খেংনকৰা খৰগ মত্ৰা সানসিগী পণ্ডিত্ৰিচনা ৰাফমনা তাজ্জবনিচা প-চানা খেংনকৰা মখোয়গা হোংনবনিচা মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা।

মণিপুৰীশিং শক খঙনবা হোংনবনা লয়ানবনৰ্শিং টি, সি, হদসনচিৰে মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা। মীওইনা খবৰ্দি শিংহলি। অদুৰু মখোয়গা খেংনকৰা খৰগ মত্ৰা সানসিগী পণ্ডিত্ৰিচনা ৰাফমনা তাজ্জবনিচা প-চানা খেংনকৰা মখোয়গা হোংনবনিচা মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা। মীওইনা খবৰ্দি শিংহলি। অদুৰু মখোয়গা খেংনকৰা খৰগ মত্ৰা সানসিগী পণ্ডিত্ৰিচনা ৰাফমনা তাজ্জবনিচা প-চানা খেংনকৰা মখোয়গা হোংনবনিচা মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা।

মণিপুৰীশিং শক খঙনবা হোংনবনা লয়ানবনৰ্শিং টি, সি, হদসনচিৰে মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা। মীওইনা খবৰ্দি শিংহলি। অদুৰু মখোয়গা খেংনকৰা খৰগ মত্ৰা সানসিগী পণ্ডিত্ৰিচনা ৰাফমনা তাজ্জবনিচা প-চানা খেংনকৰা মখোয়গা হোংনবনিচা মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা। মীওইনা খবৰ্দি শিংহলি। অদুৰু মখোয়গা খেংনকৰা খৰগ মত্ৰা সানসিগী পণ্ডিত্ৰিচনা ৰাফমনা তাজ্জবনিচা প-চানা খেংনকৰা মখোয়গা হোংনবনিচা মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা।

মণিপুৰীশিং শক খঙনবা হোংনবনা লয়ানবনৰ্শিং টি, সি, হদসনচিৰে মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা। মীওইনা খবৰ্দি শিংহলি। অদুৰু মখোয়গা খেংনকৰা খৰগ মত্ৰা সানসিগী পণ্ডিত্ৰিচনা ৰাফমনা তাজ্জবনিচা প-চানা খেংনকৰা মখোয়গা হোংনবনিচা মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা। মীওইনা খবৰ্দি শিংহলি। অদুৰু মখোয়গা খেংনকৰা খৰগ মত্ৰা সানসিগী পণ্ডিত্ৰিচনা ৰাফমনা তাজ্জবনিচা প-চানা খেংনকৰা মখোয়গা হোংনবনিচা মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা।

মণিপুৰীশিং শক খঙনবা হোংনবনা লয়ানবনৰ্শিং টি, সি, হদসনচিৰে মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা। মীওইনা খবৰ্দি শিংহলি। অদুৰু মখোয়গা খেংনকৰা খৰগ মত্ৰা সানসিগী পণ্ডিত্ৰিচনা ৰাফমনা তাজ্জবনিচা প-চানা খেংনকৰা মখোয়গা হোংনবনিচা মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা। মীওইনা খবৰ্দি শিংহলি। অদুৰু মখোয়গা খেংনকৰা খৰগ মত্ৰা সানসিগী পণ্ডিত্ৰিচনা ৰাফমনা তাজ্জবনিচা প-চানা খেংনকৰা মখোয়গা হোংনবনিচা মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা।

মণিপুৰীশিং শক খঙনবা হোংনবনা লয়ানবনৰ্শিং টি, সি, হদসনচিৰে মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা। মীওইনা খবৰ্দি শিংহলি। অদুৰু মখোয়গা খেংনকৰা খৰগ মত্ৰা সানসিগী পণ্ডিত্ৰিচনা ৰাফমনা তাজ্জবনিচা প-চানা খেংনকৰা মখোয়গা হোংনবনিচা মণিপুৰদা থবক তৌৱশিং পণ্ডিত্ৰিচনা।

পুথোকপিত্ৰে। অক্ৰী চক্ৰগী মথক্তা লৈবা অকেনাবা, লৈশেমগী অহৌবা যৌগিগীনা পামজবা হায়না অক্ৰী তক্ৰি। (“Anji means Crooked, awry, bent line. This is in shape like a bent or Crooked line over a letter. This Shakti appeared in the beginning of Creation and is the below of the yogis- The serpent power: Sir John Wood - roffe 1974 pp 423-24) মনি মাহক্কা সূত্ৰাহেতুত কৌবা লাইৱিত্তা খেংনবনি। মসিনগী ঐশ্যেয়গী খঙবা ওমলে- মৈতে ময়েক ফাওবা পুথোকপদগী হোনা চহি চা কয়সি ত্ৰুশাখনা তখন-থানা য়াদনা মৈতে লাইৱিকশিং ইৱক্ৰি। পুৰমকি মথক্তা ত্ৰুশী সাধনি লমদম অসিগা শাংগলকপনা মৈত্ৰীগী মনি: কয়া থোৱকসু লেপ্তনা চখৰক্কেইনি। কিৰাট জাতিগা শাংগাৱকপনি ফাওবা হায়বা য়াই। খুং গী চা ৭ কি অদুৱাইদগী সংস্কৃতিৰ লাইৱিক কয়া ফোঙলক্ৰবা মত্ৰাওতা ময়েক শেংবা হেল্লকপনি। ভাৱতকী সংস্কৃতিৰ কিৰাট জাতিগী ওইবা দান অসি শিৱ-দেৱীৰী লাইইং ত্ৰুশাখনা হায়বসিনি।

ময়ম অসিনা বৌদ্ধ ধৰ্মগী চঙলক্কিত্ৰে মণিপুৰীশিং সংস্কৃতিগা য়াওৱিবা সূচিগে। মাইক অসোমা অমুক থিঙমুনা হৌখিবা ১৯৯৫ না ভাঙৰ যুয়াম মছেত্ৰে অমসুং শ্ৰোফেদৰ শায়ক্কাই অসিনা চে অমা মণিপুৰ ৱিৱাৰ্চ সোসাইটিনা শিনবা সিন্শেঞ্জিঅম অমা পাথোকখি। চে অসিনা তাখুলগা অম্ৰেপমা মৰী লৈনমনিচিৰা কা পদুনা চাৰী-তম্বী হৌৱকফম ত্ৰিৱে হায়বসি প্ৰমান তৌখি। ভাঙৰ সূচীত চৌষ্ট্ৰিচিৰেই মত লৌৱকনি ৱিৱাৰ্চ জাতিগী মশক অকখি। ঈষ্টেৱেক অমসুং মৌদুমগী মহাদেশবিশি অসি বুদ্ধগী সূত্ৰিগি (লাইইং মওদি ব্ৰহ্মদেশকী শিখায়ান নভে, অৰাখংগা শাখা মহায়ানি। কোভা জটা পুৰা বুদ্ধগী সূত্ৰিগি। পণ্ডিত্ৰিচনা অম্ৰেপমা মণিপুৰীশিং মত ফাওবা য়াংনা কোভা জটা পুৰণী মশক অসি ৱাৰ্জৰ্দি ত্যগাচন্দনা হৌকোকাপিত্ৰা গৌণীগী কোকত্ৰু বী ৰিজ্বেংতা হায়। মৈত্ৰীগী অতিকোকা বৌদ্ধগী সূত্ৰতা (হাওঙবা) হায়বদি। লৈমৱে শিন্ধবা অমদি বুদ্ধগি লোয়নী আশিৰ্ভাঙ হায়বদি। খুং চা ১০ অৰ্গাৰী মত্ৰা মণিপুৰদা চঙলক্কনি। সনামই, পাৰ্শ্ববা অনিগী মশক নৈনবা তক্ৰিক বৌদ্ধ ধৰ্মগী মশক্তা চান্দেৱী। সনামই হায়বসিনি বৌদ্ধ ধৰ্মগী অমিতাভ হায়বনি- নুমিৎকি মশক্তা। পাৰ্শ্ববা অমদি বুদ্ধগী অম্ৰেপমা মশক অম্ৰেপমা নংগা কালক্ৰমগী মশক্তি। মণিপুৰগী মশকময়মা বৌদ্ধগী লাইইংগা শনবা মুখা মলম কয়া কোৱা মুক্তি কয়া খেনেৱী। তক্ৰিক কোৱা হাইইংগী মচাক কয়া মফকমদা ফলি। শমজিয়া হায়ববা- বৈশ্বৰ্ন লাইইংগা মণিপুৰদা লাইইংগা বৌদ্ধ লাইইংগা মণিপুৰীশিং সংস্কৃতিগী অটোবা যুফম ওইখি। ৰাফম অসি খৰগা কুপ্ৰা য়েংনিৱা ৱিৱাৰ্চ শ্লেয়াৱশিচা বৰ্ভন তৌবনি। চপ-চানা থিঙিনা য়াই। পণ্ডিত্ৰিচনা অত্ৰোৱা ফাওবা মতঃ খৰগা অমই। অদুৰু খৰগ কুপ্ৰা য়েংনিৱা পণ্ডিত্ৰিচনা অসি অসিনা হৌৱক্ৰি বৌদ্ধ লাইইংগা মণিপুৰীশিং সংস্কৃতিগা চঙে হায়বা য়াই। হাইইংগী পুৰত্ৰবসু ব্ৰহ্মদেশকী অৰাখংগা শৰুক্ৰগী খৰদি শোয়ানা লৌইৱকফম খোক্কে। মনুং য়ায়া ওমলয় য়াই। মণিপুৰ ফাওনা ব্ৰহ্মদেশত চঙলক্কু য়াই।

ভাঙৰ অসিনা ১৯৯৩ ভাঙৰ টিঃ ত্ৰেংনা প্ৰমান কয়গা লোয়না অইবা ইৱাজি ভানম অমদা টাই কলৱল অইবা মালয়া-পোলিনেশিয়ান কলৱলগী শৰুক্কা হায়বগী সংস্কৃতিগা য়াওৱকপনি মতঃ অমা পুথোকপনি। ত্ৰখৰিৱসি স্ৰেজনিগী ওইবা মীওইশিংগীনি। মণিপুৰীশিং সংস্কৃতিবু খঙলে হায়বদি চুৱগী টিবেতে-বৰ্ন কাঙলুপশিং নৈনবনা নভনা হোং চাওবা শহিনো-টিবেতে, মৌন-খমসে অম্ৰেপমা মালয়া - পোলিনেশিয়ান কাঙলুপশিংগী কলচৰশিংদুং য়েংনিৱা হায়বনি। মণিপুৰীশিংগী হৌৱকফমগী চহিনাগী খা-নোংচুপনি হায়বসিমি য়ানৱে। মফম অসিমত্ৰুপ চহিনাগী কলচৰ চঙলগী মশক মালয়া পোলিনেশিয়ান সংস্কৃতিগী মশকসু চঙলগা য়াই। ইতিহাসকী মত্ৰা ইয়া টাই কাঙলুপশিংগী নাচাৱদগী হাইথৰকপনি। হায়বদি অমমণী মণিপুৰীশিংগী হৌৱকফমগী চহিনাগী খা-নোংচুপনি হায়বসিমি য়ানৱে। মফম অসিমত্ৰুপ চহিনাগী কলচৰ চঙলগী মশক মালয়া পোলিনেশিয়ান সংস্কৃতিগী মশকসু চঙলগা য়াই। ইতিহাসকী মত্ৰা ইয়া টাই কাঙলুপশিংগী নাচাৱদগী হাইথৰকপনি। হায়বদি অমমণী মণিপুৰীশিংগী হৌৱকফমগী চহিনাগী খা-নোংচুপনি হায়বসিমি য়ানৱে। মফম অসিমত্ৰুপ চহিনাগী কলচৰ চঙলগী মশক মালয়া পোলিনেশিয়ান সংস্কৃতিগী মশকসু চঙলগা য়াই। ইতিহাসকী মত্ৰা ইয়া টাই কাঙলুপশিংগী নাচাৱদগী হাইথৰকপনি। হায়বদি অমমণী মণিপুৰীশিংগী হৌৱকফমগী চহিনাগী খা-নোংচুপনি হায়বসিমি য়ানৱে।

অদুৰু শিখাখনা য়াৰা পোৱৰ নংগা লাইৱিক্ৰিচিৰেই পুথোকখি। মৈত্ৰীগী পাঙ্কগী মশক অসিগা মাৰা টিবেতকী পণ্ডিত অসিগা দিল্লিগী মৌনাবা পুথোকক্কে হায়বগী ফাফসু লৈৱি। দিল্লিগী কলচৰসু ঐশ্যেয়গী অকু হোৱকপনি মেথৌ ত্যৰে। টিবেতে-বৰ্ন কাঙলুপনি হায়ববনিচা টিবে অমসুং ব্ৰহ্মদেশকী সংস্কৃতিবু মশক খঙা তাই।

হাইইংগী লুৱিবা অমদি -পোংশিং অমসুং মশকশিং অসি থানগী লেখেবা ওইনা মক লেতে। হোলক্ৰই, মাংলকই, ডিমশিক্ৰই, অদৌবা ওইনা থোৱকই। অশেংবা য়ায়াৰা কিৰাট জাতি ঐশ্যেয়গী হৌজিক থিবা খঙলোই। অশেংবা অসুং হায়বদি। পুৰমক য়াৱবা ভাঙনি। শশাৱ তৰেংনা পুশিন্ধিন্দনা ওক্ৰকপা মৈত্ৰি জাতিগা শেং, অৱা, টাচাৰ্শিং অমসুং ব্ৰহ্মদেশকী কয়গী ঠানা ডিমবিশি মথক্তা চঙলক্কই বা, লোয়ানৱাৰ্জ বা অমসুং হোলক্ৰইবা মশক অৰু পণ্ডিত্ৰিচনা কলচৰগী অসিনা লৈনো ওইনা অসিগা মণিপুৰীশিং সংস্কৃতি হায়না লমদম অসিগী ওইবা হায়বদি খাঙা ওইকইনি। মসিনু খাংকোপা অয়ামা থবকি নভে। অসু টাই নংগা টিবেতে-বৰ্ন মত্ৰা অসিগা মণিপুৰীশিং ওমলয় শক্তা চাঙৰা পণ্ডিত্ৰিচনা সংস্কৃতি অমসুং সত্যতা অসিগা টিবেতে বৌদ্ধ অমসুং হিন্দু ভিত্তিকমণী থোৱকই হায়বদা হায়বদা য়াওৱে।

মাইক অসোমা চঙলিগায়না হায়বা ৰাংলি। অসিগে শোৱেত হায়না লাইৱিক্ৰিচিৰেই কৰিমতা মেথৌ ত্যৰে। নোজ্জুৰ অসুত্ৰবু বিন্দনা য়ামম জৈকনি ওইবা মতঃ, মৌনগী মশক প্ৰমান অসিগা অতঃপা লৈনো চঙলিগা তাই।